

UNIA APOSTOLSKA DUCHOWIEŃSTWA DIECEZJALNEGO NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSA

I. HISTORIA UNII

1. Źródła i początki realizacji idei wspólnot kapłańskich

W Kościele zawsze istniała troska o jedność kapłańską budowaną w oparciu o osobistą więź kapłanów z Chrystusem, oddanie się apostolskiej misji Kościoła oraz łączność z biskupem diecezji. Formuła *apostolica forma vivendi*, pojawiająca się u Ojców Kościoła, w dokumentach soborowych i nauczaniu papieży, wyrażająca ideał życia i pracy kapłana została z czasem uznana za istotny czynnik i wymiar jedności kapłańskiej.

Przeświadczenie, że apostolski styl życia, charakteryzujący duchowość kapłanów-uczników Chrystusa, jest czynnikiem kształtującym ich wzajemne więzi i jedność oraz na odwrót: jedność kapłańska służy ich misji apostolskiej, odnaleźć można najpierw w nauce samego Chrystusa. W pouczeniach kierowanych do uczniów, a zwłaszcza w modlitwie arcykapłańskiej przekazanej w 17 rozdziale Ewangelii św. Jana. O komunii kapłańskiej w powiązaniu z duchem apostolskimi pisali Ojcowie Kościoła, święci, papieże. Podejmowane też były częste działania ku odnowie życia duchowego prezbiterów inspirowane nowymi kierunkami duchowości w Kościele czy wprost przez reformę życia duchownych, także w powiązaniu z elementami troski o jedność. Zabiegi o odnowienie czy zachowanie gorliwości kapłańskiej i apostolskiej ujawniały się także w próbach organizowania życia wspólnotowego. Kapłanów podejmujących taką formę życia nazywano kanonikami czy kanonikami regularnymi. Z biegiem czasu tak tworzone wspólnoty przeradzały się niejednokrotnie w zgromadzenia zakonne.

Od czasu reformacji i Soboru Trydenckiego pojawiły się wyraźne już poszukiwania duchowości kapłańskiej o znamieniu apostolskim i wspólnotowym. Wielu wybitnych ludzi Kościoła zaczęło postrzegać odnowę w reformie stylu życia duchownych (św. Kajetan z Tieni, św. Jan Maria Zaccaria, św. Hieronim Emiliani, św. Filip Nereusz, św. Ignacy Loyola, św. Karol Boromeusz, św. Jan z Avila). Powstały zgromadzenia zakonne nastawione na formację duchowieństwa, jak sulpicjanie, oratorianie, misjonarze św. Wincentego a Paulo.

Znaczącą postacią w ruchu odnowy życia duchowego i apostolskiego duchownych w połączeniu z ideą wspólnoty kapłańskiej, był Sługa Boży ks. Bartłomiej Holzhauser (1613-1658). Doprowadził on do powstania na terenie Niemiec stowarzyszenia księży życia wspólnego, którego celem było podniesienie moralnego poziomu duchowieństwa diecezjalnego. Napisał do niego konstytucje i instrukcje dotyczące formacji duchowej. Stowarzyszenie to zostało w 1680 r. zatwierdzone przez papieża Innocentego XI jako stowarzyszenie księży diecezjalnych (stosowana też była nazwa instytut księży diecezjalnych) i przez kolejne stulecia rozwijało się głównie w Niemczech, a także w Austrii, Polsce, Czechach, Włoszech, Katalonii i na Węgrzech gdzie powstały wspólnoty kapłanów życia wspólnego. Księża przynależący do stowarzyszenia przechodzili naznaczoną konstytucjami formację duchową oraz intelektualną i pozostawali we wspólnotach kapłańskich, przynajmniej 2-osobowych. Na forum wewnętrznym żyli jak zakonnicy, a na zewnętrznym jak kapłani diecezjalni. Struktura administracyjna instytutu pokrywała się ze strukturą ogólnokościelną. Istniały wspólnoty parafialne, dekanalne, i diecezjalne. Oprócz palcówek

duszpasterskich instytut posiadał własne szkoły, seminaria duchowne oraz domy księży emerytów. Na czele instytutu stał prezes generalny.

Główny rozkwit stowarzyszenia w Niemczech przypadł na lata 1640-1770. Później jednakże nastąpił schyłek, którego powodem było narastanie niezależności od władz diecezjalnych, sprawy majątkowe oraz pewien podział wśród duchowieństwa diecezjalnego na księży instytutowych (traktowanych jak zakonników) oraz pozostałych. Po śmierci prezesa generalnego w 1781 r. nie wybrano już jego następcy. W ramach sekularyzacji w Niemczech zostały zamknięte seminaria instytutowe i stopniowo wspólnoty zaczęły wygasać.

Do Polski pierwsi księża instytutowi przybyli w 1683 r. z Würzburga i otrzymali prepozyturę w Górze Kalwarii. Tam zorganizowali niebawem własne seminarium, a już w następnym roku kierowali seminarium w Janowie Podlaskim. W następnych latach obejmowali kolejne placówki, prowadzili też inne seminaria duchowne. Siedzibą prezesa instytutu na Polskę stała się prepozytura w Węgrowie. W Polsce nazywano ich księżmi komunistami (od *vita communis*) lub bartoszkami (od polskiej wersji imienia założyciela). Na terenach naszej dawnej archidiecezji księża stowarzyszenia mieli placówkę w Wilnie w latach: 1736 i 1739-1765 oraz w Białymstoku od 1746 r., przy której mieli szkołę podwydziałową. Polskie wspólnoty instytutowe miały okresy prężnego rozwoju, ale też zdarzały się momenty kryzysowe. W połowie XIX w. pojawiły się pewne napięcia na linii władze diecezjalne a instytutowe, między innymi na tle funkcjonowania seminariów i obsadzania beneficjów, nastąpiło też obniżenie poziomu duchowego księży ze stowarzyszenia. Po powstaniu styczniowym doszło stopniowo do zaniku wspólnot instytutowych.

2. Założenie Unii

Idea życia wspólnotowego księży diecezjalnych wywodząca się od ks. Holzhausera została od nowa podjęta i w nowy sposób zaktualizowana przez wikariusza generalnego Orleanu ks. J.P. Gaduel (1818-1888) w opublikowanym przez niego w 1861 r. dziele tej tematyce poświęconym. Biskup Orleanu zaakceptował projekty i wskazania tam przedstawione i uczynił je modelem formacji dla duchowieństwa swej diecezji. Z kolei ks. Wiktor Lebeurier (1832-1918) przejęty ideałami życia kapłańskiego i zatroskany o formację kapłanów, dostrzegający też problemy wynikające z odosobnienia księży w parafiach, odnalazł we wspomnianym dziele twórczą inspirację do działań na rzecz tworzenia wspólnot księży w celu umocnienia ich życia duchowego i apostołskiego. Idee ks. Holzhausera trafiły w jego plany i oczekiwania. W dniach 26-27 sierpnia 1862 r. w Paryżu w Seminarium Misji Zagranicznych podczas zainicjowanego przez niego spotkania księży i pod jego przewodnictwem postanowiono utworzyć stałą strukturę stowarzyszenia kapłanów diecezjalnych, którzy pozostając do dyspozycji biskupów diecezjalnych i pod ich przewodnictwem będą posługiwać duchowej i duszpasterskiej formacji kapłanów w diecezjach. Stowarzyszeniu miał przewodzić wybierany przewodniczący, którego celem byłoby koordynowanie działań wspólnot diecezjalnych posiadających także własnego przewodniczącego. Diecezjalne wspólnoty miały troszczyć się o ducha jedności z biskupem i współbraćmi oraz służyć dziełu osobistego uświęcenia i wypełniania posługi duszpasterskiej jej członków. Grupom diecezjalnym przyznano pełną autonomię i oddano je pod zwierzchnictwo biskupa diecezjalnego.

Pierwszym przełożonym generalnym stowarzyszenia wybrany został ks. W. Lebeurier. Przyjęto też nazwę wspólnoty: „Stowarzyszenie Kapłanów Najświętszego Serca Jezusa”.

Ksiądz Lebeurier całkowicie poświęcił się idei stowarzyszenia. Zabiegał o rozwój wspólnot, zaczął wydawać pismo *Etudes Ecclesiastiques* dla potrzeb stowarzyszenia. W 1879 r. wydał broszurę *La vie commune et les associations sacerdotales* i przygotował spotkanie

generalne stowarzyszeń diecezjalnych, którego celem było wypracowanie ostatecznej redakcji reguły stowarzyszenia. Tej żądała Stolica Apostolska. Na prośbę ks. Lebeuriera, ojciec H. Ramiere SJ opracował dokument pt. *Unia Apostolska Kapłanów Najświętszego Serca*, będący regułą życia dla kapłanów stowarzyszenia. Spotkanie odbyło się w dniach 1-5 września 1879 r. w Paray-le-Moniale. Po rekolekcjach odprawionych przez diecezjalnych dyrektorów, przyjęto opracowania ojca Ramiera – po dokonaniu drobnych zmian – jako własną regułę, łącznie z nazwą Unia Apostolska Kapłanów Najświętszego Serca. Stolica Apostolska zaaprobowała regułę. Dnia 31 maja 1880 r. skierowała list do ks. Lebeuriera w formie breve mocą którego Unia Apostolska Kapłanów Najświętszego Serca uzyskała kanoniczne zatwierdzenie i ustanowienie. Jeszcze przed zatwierdzeniem doszło do połączenia wspólnot francuskich tworzonych przez ks. Lebeuriera z podobnymi im powstającymi we Włoszech pod nazwą Kongregacja Maryjna Prawdziwych Przyjaciół. Po ukonstytuowaniu się ostatecznym Unii Apostolskiej ks. Lebeurier jeszcze bardziej poświęcił się na jej służbę. Na wszelkie sposoby propagował tę formę życia i duchowości kapłańskiej duchowieństwa diecezjalnego budowaną na jedności kapłańskiej w ramach wspólnot kapłańskich Unii. Wielce zasłużony dla tego dzieła zmarł w 1918 roku w wieku 87 lat, w tym aż sześćdziesiąt lat poświęconych służbie kapłanom.

3. Rozwój Unii

Pierwszym dyrektorem generalnym, zwanym też później międzynarodowym, był wspomniany wyżej jej założyciel i twórca ks. Wiktor Lebeurier. Kierował nią od momentu jej formalnego zaistnienia w 1880 r. do swej śmierci, czyli do roku 1918. Za jego życia pod koniec XIX wieku Unia istniała w trzynastu diecezjach Francji, we wszystkich diecezjach w Belgii, kilkunastu diecezjach w Niemczech, podobnie we Włoszech i Austrii. Do rozwoju wspólnot Unii przyczynił się papież Pius X, który przynależał do stowarzyszenia. W 1908 r. skierował do duchowieństwa adhortację, w której wzywał ażeby jak najwięcej duchowieństwa diecezjalnego należało do Unii. Pod wpływem zachęt papieża i Stolicy Apostolskiej stowarzyszenie wyszło poza teren Europy. Pojawiły się wspólnoty na innych kontynentach.

Po śmierci założyciela Unii kierował nią ks. Ludwik Laménard (1859-1936), podobnie jak poprzednik do końca swego życia. W dniu 17 kwietnia 1921 r. papież Benedykt XV wydał Breve *Romanorum Pontificum*, na mocy którego Unia uzyskała ostateczne zatwierdzenie i tytuł stowarzyszenia o pierwszorzędnym znaczeniu „Pia Unio Primaria”. W 1925 r. znowelizowano i dostosowano do nowego kodeksu prawa kanonicznego statuty Unii. Kolejny dyrektor międzynarodowy Unii Ks. Józef Compère (1879-1953) przewodniczył wspólnocie w latach 1936-1946. W 1947 r. powstała we Włoszech w ramach Unii inicjatywa organizowania każdego roku Dnia modlitw o Uświęcenie Kapłanów. Praktyka obchodzenia i organizowania tego Dnia przez wspólnoty Unii od 1995 r. został rozszerzona na cały Kościół. Ojciec święty i Kongregacja ds. Duchowieństwa uznała znaczenie i konieczność obchodzenia tego Dnia i od tego czasu zyskał on status praktyki Kościoła powszechnego. Za kadencji ks. Szymona Delacroix (1901-1969), która trwała do 1968 r. odbyła się w 1962 r. jubileuszowa sesja międzynarodowa Unii w 100-lecie jej założenia, na której dokonano analizy dotychczasowych statutów z 1880 i 1925 roku i dostosowano je do współczesnej nauki o kapłaństwie. W 1966 r. dostosowano ponadto statuty do nauki Soboru Watykańskiego II. W latach 1968-1970 dyrektorem międzynarodowym Unii był ks. Ludwik Piovesana (1902-1981). Po nim do 1982 r. nią kierował ks. Juan Equereda Biffet. Za jego czasu rozwinęła się praktyka organizowania co roku kursów duchowości kapłańskiej. On też zainicjował wydawanie pisma Unii pod nazwą „Notiziario”, które przekształcone zostało w 1979 r. w „Notitiae Unionis Apostolicae”. O roku 1982 do 1991 Unii przewodniczył ks. Józef Madec. Po nim do roku 2004 dyrektorem międzynarodowym był ks. Józef Magrina. W 1994 r.

dokonano kolejnej rewizji statutu, który po zatwierdzeniu przez Kongregację ds. Duchowieństwa w 1995 r. obowiązuje do dzisiaj. W dniu 22 października 2004 r. Zgromadzenie Generalne Unii Apostolskiej Kleru wybrało nowego dyrektora międzynarodowego w osobie ks. prałata Julio Botia Aponte – kapłana z Kolumbii. Jest to dziewiąty dyrektor międzynarodowy Unii od początku jej zaistnienia.

4. Unia Apostolska w Polsce

Pierwsza wspólnota kapłanów Unii powstała w Tarnowie w 1903 r. Długo funkcjonowała na prawach diecezjalnych, aż do agregacji do Unii Paryskiej w 1926 r. Arcybiskup W. Popiel erygował Unię w archidiecezji warszawskiej widząc w niej źródło odrodzenia duchowieństwa po odejściu w 1906 r. kilku księży do mariawitów. Faktycznie stowarzyszenie księży działało bardzo prężnie przyczyniając się do odbudowy ducha jedności kapłanów z biskupem i papieżem. Ta aktywność została zauważona przez władze zaborcze carskie i musiano ograniczyć akcje zewnętrzne, nastawiając się bardziej na oddziaływanie duchowe wśród księży. W 1907 r. powstała też Unia w diecezji płockiej, powołana przez bpa A. Wnukowskiego. Jeszcze w tym samym roku została włączona do Unii Macierzystej przez samego założyciela ks. Lebeuriera. Wielkim promotorem Unii w tej diecezji był ks. Antoni Nowowiejski, rektor seminarium. W Unii szukano, podobnie jak w archidiecezji warszawskiej przeciwdziałania odstępstwom księży do mariawitów, którzy rozwijali swą działalność w tej diecezji.

Do odzyskania niepodległości, istniejące w niektórych diecezjach wspólnoty Unii, powstały na mocy decyzji biskupów miejscowych, a ich dyrektorzy doprowadzili do agregacji tych wspólnot z Dyrekcją Międzynarodową w Paryżu.

W wolnej Polsce wspólnoty Unii działały dalej w diecezjach, w których biskupi wydali decyzje o ich założeniu, a dyrektorzy diecezjalni wystarali się o ich agregację w dyrekcji międzynarodowej. W 1924 r. w archidiecezji warszawskiej nastąpiła ponowna erekcja Unii i jednocześnie włączenie do Unii macierzystej w Paryżu. Kardynał A. Kakowski został promotorem Unii w Polsce. Następnie kardynał E. Dalbor podjął się utworzenia krajowej asystencji Unii i asystentem krajowym mianował ks. Józefa Marciniaka z archidiecezji poznańskiej, głęboko przejętego ideałami Unii. On też zorganizował w 1925 r. w Warszawie zebranie dyrektorów diecezjalnych Unii. Stwierdzono, że Unia istnieje w ośmiu diecezjach i zrzesza ponad dwustu członków. W tymże samym roku ks. Marciniak uczestniczył w międzynarodowym zjeździe Unii w Paryżu. W 1926 r. zwołał on ponownie zjazd dyrektorów diecezjalnych. Od 1927 r. zaczął się ukazywać pod redakcją ks. Marciniaka kwartalnik, pismo ascetyczne, przeznaczone dla członków Unii, najpierw pod łacińskim tytułem: „Unio Apostolica”, a po roku pod tytułem: „Unia Apostolska”. Niestety wraz z przedwczesną śmiercią ks. Marciniaka w 1931 r. (przeżył 51 lat) przestało ukazywać się to pismo i zabrakło asystenta krajowego. Konferencja Episkopatu Polski wyznaczyła na asystenta krajowego Unii biskupa Konstantego Dominika, który pełnił tę funkcję w latach 1931-1936. Pierwszy synod plenarny w odrodzonej Polsce w 1936 r. wezwał duchownych do zapisywania się do stowarzyszeń kapłańskich, z których na pierwszym miejscu wskazał Unię Apostolską. Jednocześnie synod wyznaczył nowego asystenta krajowego Unii, którym został biskup Leon Wetmański. Tenże w liście skierowanym do członków Unii napisał między innymi: *Reguła Unii Apostolskiej daje kapłanowi to, co jest mu najbardziej potrzebne: ducha modlitwy, regulamin życia i dobrodziejstwa wzajemnej pomocy kapłańskiej*. W 1936 roku odbył się po długiej przerwie kolejny zjazd dyrektorów diecezjalnych i delegatów z diecezji, gdzie nie było jeszcze kanonicznie erygowanych wspólnot Unii. Rozpoznano, że Unia była erygowana w 13 diecezjach, w dwóch odnotowano jej początki, a w pięciu diecezjach jeszcze nie istniała. Naliczono 561 członków Unii. Postanowiono organizować co roku zjazdy

dyrektorów krajowych oraz ośmiodniowe rekolekcje dla kapłanów. Na zjeździe dyrektorów w 1938 r. postanowiono, że kaplicą Unii Apostolskiej będzie Kaplica Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze, a patronem Unii św. Jan Kanty. Stwierdzono też, że liczba księży unionistów wzrosła do 844. Na zjeździe w 1939 r. postanowiono przyjąć za czasopismo dla księży z Unii wychodzący w Warszawie „Głos Kapłański”.

II wojna światowa pochłonęła wiele ofiar z duchowieństwa i członków Unii. Ofiarą nazizmu padł także oddany całkowicie Unii, jej świątobliwy dyrektor krajowy, biskup L. Wetmański, zamordowany w obozie w Działdowie w dniu 10 października 1941 r., zaliczony dziś w poczet błogosławionych męczenników.

Po II wojnie światowej Konferencja Episkopatu powierzyła w 1946 r. funkcję dyrektora krajowego Unii biskupowi chełmińskiemu Kazimierzowi Kowalskiemu, który pełnił ją aż do swej śmierci w 1972 r. Jeszcze w 1946 r. skierował on list do wszystkich biskupów i kapłanów na temat Unii Apostolskiej, w którym między innymi zapisał: *Unia pragnie Kościołowi świętemu dostarczyć duszpasterzy dążących codziennie na nowo do doskonałości właściwej kapłanowi, ożywionych gorącą miłością ku Chrystusowi Panu i stąd pełnych inicjatywy*. Pod wpływem zachęty biskupa Kowalskiego już w następnym 1947 roku powołano nowe wspólnoty diecezjalne Unii w kolejnych diecezjach, między innymi i w naszej archidiecezji w Białymstoku. Niestety sytuacja polityczna, ograniczanie i utrudnianie działalności Kościoła w Polsce powojennej, likwidacja stowarzyszeń kościelnych, spowodowała zubożenie zewnętrznej działalności Unii. Utrudniony był też kontakt z dyrekcją międzynarodową. Sam dyrektor krajowy biskup Kowalski dopiero od czasu Soboru Watykańskiego II mógł uczestniczyć w zjazdach międzynarodowych Unii. On też od 1969 roku wydawał w maszynopisie pismo przeznaczone dla Unii: „Notiziaro”, potem pod nazwą „Kronika” (1970) i wreszcie jako „Biuletyn Informacyjny” do 1972 r.

Następcą biskupa Kowalskiego w funkcji dyrektora krajowego Unii mianowany został przez Konferencję Episkopatu biskup Piotr Gołębiowski z Sandomierza. Za czasów jego przewodzenia Unii zostały uchwalone w 1976 r. w ramach zebrania plenarnego w Rzymie nowe statuty Unii Apostolskiej, a następnie zatwierdzone w 1977 r. przez Kongregację ds. Duchowieństwa. Tegoż samego roku zostały też one przyjęte w polskim tłumaczeniu przez Konferencję Episkopatu Polski. Po nagłej śmierci biskupa Gołębiowskiego w 1980 r. zastąpił go tymczasowo wicedyrektor krajowy biskup Zbigniew Kraszewski. Wiosną 1981 r. Konferencja Episkopatu Polski mianowała krajowym dyrektorem Unii biskupa pomocniczego diecezji gorzowskiej Pawła Sochę. Na międzynarodowym zjeździe Unii w Rzymie w 1982 r. został on wybrany do rady międzynarodowej Unii. W 1982 r. na zebraniu diecezjalnych dyrektorów w Warszawie podjęto ważne decyzje w sprawach organizacyjnych Unii. Ustanowiono urzędy sekretarza krajowego i rejonowych dyrektorów Unii z diecezji gnieźnieńskiej, warszawskiej, katowickiej, lubelskiej, opolskiej, olsztyńskiej i poznańskiej. Pełniący te funkcje weszli do tzw. Rady Krajowej Unii w Polsce. Gremium to miało się spotykać jeszcze raz dodatkowo poza corocznym zebraniem krajowym dyrektorów diecezjalnych Unii. Rada Krajowa podjęła za swe zadanie programowanie pracy formacyjnej, organizowanie rekolekcji dla kapłanów Unii, opracowywanie programu spotkania dyrektorów krajowych, a od 1985 r. programu dorocznej pielgrzymki kapłanów Unii na Jasną Górę.

Od roku 1983 ukazuje się pismo unijne „Notitiae” redagowane przez biskupa Sochę i zespół Rady Krajowej, które od 1991 r. ma nazwę „Notitiae Unionis Apostolicae”. W 1986 r. ukazało się pod redakcją dyrektora krajowego niewielkie opracowanie pt. „Apostolski sposób życia kapłana diecezjalnego. Statuty i duchowość Unii Apostolskiej Kleru Diecezjalnego Najświętszego Serca Jezusowego”, zawierające między innymi wypowiedzi papieży na temat Unii, tekst Statutów, opracowania na temat duchowości Unii, opis struktury organizacyjnej Unii.

Wielkim wyróżnieniem dla Unii Apostolskiej w Polsce było zorganizowanie w 1993 r. na Jasnej Górze sesji Rady Międzynarodowej Unii. Tak spełnione zostało pragnienie biskupa Kowalskiego, który jeszcze w 1971 r. zaprosił Radę Unii na sesję do Częstochowy, a co w tamtych okolicznościach politycznych nie udało się zrealizować. Obrady były bardzo owocne, w ramach których szczególnie doceniono świadectwa o działalności diecezjalnych wspólnot Unii w Polsce przedstawione przez dyrektorów diecezjalnych zaproszonych na jedno ze spotkań Rady. W ramach obrad pracowano między innymi nad dostosowaniem dotychczasowych Statutów Unii do treści przekazanych w adhortacji Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”. W podsumowaniu sesji dyrektor międzynarodowy ks. G. Magrin stwierdził, że żadna z dotychczasowych sesji Rady Międzynarodowej nie była tak pracowita i owocna i poczytał to za widoczny znak opieki Matki Bożej i jej wstawiennictwa.

W 1997 r. po wielu latach dyrektorowania i wielkich zasługach dla Unii ze stanowiska dyrektora został zwolniony biskup Socha a w jego miejsce w ramach sesji krajowej wybrano biskupa Gerarda Biernackiego. Od 2006 roku Dyrektorem Krajowym Unii jest ks. Tomasz Rusiecki, kapłan diecezji kieleckiej.

Od 1947 r. Unia Apostolska działała w Polsce w 27 diecezjach, a po reorganizacji struktur diecezjalnych w 1992 r. wspólnoty Unii istnieją w 37 diecezjach. Czasopismo „Notitiae” prenumeruje 1490 kapłanów. Wspólnoty diecezjalne w swoich lokalnych środowiskach gromadzą się z różną częstotliwością na spotkaniach modlitewno-formacyjnych, tzw. „Wieczernikach”, a ich członkowie podejmują zobowiązania wpływające ze Statutu i Dyrektorium Krajowego Unii, wspierają się wzajemnie w kapłańskiej codzienności i zabieganiu o kapłańskie ideały. W skali krajowej centralnym wydarzeniem roku jest ogólnopolskie zgromadzenie dyrektorów diecezjalnych, odbywające się od lat w listopadzie na Jasnej Górze łączone z ogólnopolską pielgrzymką kapłanów unionistów do Matki Bożej Jasnogórskiej. Organizowane są też ogólnopolskie rekolekcje dla członków Unii.

5. Unia Apostolska w Białymstoku

Według informacji przekazanych w odczycie wygłoszonym przez ks. Bogdana Maksimowicza na zebraniu członków Unii Apostolskiej w Białymstoku w dniu 24 kwietnia 1980 r., arcybiskup Romuald Jałbrzykowski mianował 9 listopada 1946 roku ks. Stanisława Sieluka dyrektorem diecezjalnym Unii Apostolskiej, a 12 lutego 1947 r. erygował uroczyscie w kaplicy seminaryjnej Unię. Natomiast w wykazie Diecezjalnych Unii Apostolskich w Polsce pozostającym w Dyrekcji Krajowej zaznaczone jest, że Unia w Białymstoku została erygowana 15 lutego 1947 r., a do spisów Dyrekcji Międzynarodowej została włączona 31 maja tegoż roku.

We wspomnianym odczycie odnotowane jest ponadto, że od 4 stycznia 1958 r. stanowisko dyrektora diecezjalnego powierzono ks. Mieczysławowi Paszkiewiczowi. Członkami Unii byli arcybiskup R. Jałbrzykowski, biskup Henryk Gulbinowicz - wstąpił do Unii jako neoprezbiter, biskup Edward Kisiel - przynależący do Unii od 1947 r., ks. Michał Sopoćko. Pełny zaś spis członków na przestrzeni istnienia Unii w Białymstoku zawiera 54 nazwiska, z czego w dniu wygłaszania odczytu do Unii przynależało 39 księży. Znamienne, że w latach 50. ubiegłego wieku do Unii wstąpiło wielu neoprezbiterów, a także przynależeli diakoni seminarium duchownego.

Ksiądz M. Paszkiewicz funkcję dyrektora pełnił do 1983 r., kiedy to po jego zwolnieniu na to stanowisko mianowany został przez Administratora Apostolskiego Archidiecezji w Białymstoku, biskupa Edwarda Kisielę dekretem z dnia 6 września 1983 r. ks. Bogdan Maksimowicz. Funkcję tę pełnił przez dwanaście lat. Zgodnie ze Statutem Unii dłużej nie można pełnić tej funkcji i dlatego w dniu 26 października 1996 r. na zebraniu

członków Unii dokonano wyboru nowego dyrektora diecezjalnego oraz Zarządu. Dyrektorem został ks. Stanisław Szczepura, a do Zarządu weszli ks. Kazimierz Karpienia, jako sekretarz, a ks. Jan Milewski, jako skarbnik. Ordynariusz Archidiecezji, arcybiskup Stanisław Szymecki zatwierdził wybrany Zarząd. Zarząd ten podobnie sprawował swą funkcję przez 12 lat. W dniu 23 września 2008 r. na dorocznym zebraniu Unii dokonano wyboru nowego Zarządu. W jego skład weszli: ks. Henryk Ciereszko, jako dyrektor diecezjalny, ks. Stanisław Szczepura, jako sekretarz i ks. Leon Grygorczuk, jako skarbnik. Arcybiskup Edward Ozorowski, Metropolita Białostocki zatwierdził nowy Zarząd, co zostało udokumentowane Pismem Kurii Metropolitalnej Białostockiej z dn. 10 października 2008 r. skierowanym do ks. Stanisława Szczepury, sekretarza Unii.

Unia Apostolska w Archidiecezji w Białymstoku w latach po II wojnie światowej zrzeszała przeciętnie ok. 50-80 księży. Przynależeli do niej zazwyczaj księża w średnim wieku i starsi. Chociaż, jak było już wspomniane byli wśród nich także neoprezbiterzy i diakoni. Członkowie Unii gromadzili się dwukrotnie w roku na spotkaniach modlitewno-formacyjnych. Obejmowały one Eucharystię, adorację Najświętszego Sakramentu, konferencję duchową oraz braterskie spotkanie. Łączność z Dyrekcją Krajową Unii utrzymywana była poprzez udział dyrektorów diecezjalnych w dorocznych ogólnopolskich spotkaniach. Wszyscy członkowie Unii otrzymywali też pismo unijne „Notitiae”. Aktualnie do Unii przynależy 34 kapłanów.

II. DUCHOWOŚĆ UNII APOSTOLSKIEJ KLERU DIECEZJALNEGO

Twórca Unii Apostolskiej Kleru Diecezjalnego ks. W. Lebeurier za cel stowarzyszenia przyjął: *Dążenie do osiągnięcia świętości kapłańskiej, drogą samokontroli codziennej i wewnętrznej jedności z Najświętszym Sercem Jezusa*. Natomiast w samej nazwie ujawnia się jeden z istotnych rysów stowarzyszenia, którym jest apostolski sposób życia (*apostolica forma vivendi*). Wyraża się on w jedności z Chrystusem - Dobrym Pasterzem, biskupem i z prezbiterami, zespolonymi braterstwem sakramentu święceń.

Statuty Unii opisując nazwę stowarzyszenia przynoszą istotną sugestię do rozumienia specyfiki Unii i duchowości przez nią proponowanej. Słowo „Unia” wskazuje na wymiar wspólnotowy, czyli znaczenie podtrzymywania między kapłanami relacji braterskich, życzliwości i wzajemnej pomocy. Natomiast słowo „Apostolska” podkreśla misjonarski i ewangelizacyjny cel i styl życia kapłanów, czyli wskazuje na wzór życia apostolskiego, zakorzenionego w Chrystusie. Stąd można uznać, że w duchowości Unii mocno podkreśla się wspólnotowość i apostolskość. Wzajemne więzi członków stowarzyszenia mają wspomagać ich osobiste wysiłki formacyjne, a pełnienie zadań apostolskich, ma kształtować wewnątrz kapłana, budować jego świętość.

Duchowość Unii jest duchowością kapłańską. Idee Unii nie dodają nic szczególnego do wizji kapłaństwa i jego przeżywania. Wspólnotowość i apostolskość podkreślane w założeniach Unii służą pobudzeniu gorliwości apostolskiej kapłanów i dążenia do ich osobistej świętości. Zaś środki do osiągnięcia tego, które proponowane są dala członków Unii są typowe dla praktyk wskazywanym kapłanom, jak lektura Pisma św., modlitwa osobista, Eucharystia, rachunek sumienia i regularna spowiedź oraz kierownictwo duchowe, indywidualne studium.

Godnym podkreślenia jest wskazanie w statutach Unii na możliwość i potrzebę uwzględniania specyfiki diecezji czy lokalnego Kościoła, która winna wpływać na duchowość członków wspólnot diecezjalnych, ich posługę apostolską. To w dużej mierze określają dyrektoria krajowe czy diecezjalne, których tworzenie zaleca Statut. Zauważa się, że

przynależność do Kościoła lokalnego nie stanowi jedynie zewnętrznej formy kanonicznej określonej inkardynacją do diecezji, ale jest łaską i drogą do świętości osobistej w klimacie świętych, błogosławionych, czy znamienitych świadków wiary pochodzących z danej diecezji. Tak świeża w naszej archidiecezji beatyfikacja księdza Michała Sopočki przywołuje jego osobę i wzór kapłańskiego życia, ideały, którymi żył i głosił. Znamy jego zasługi dla formacji kapłańskiej. On także jeszcze w latach 30. w Wilnie wystąpił z inicjatywą tworzenia wspólnot kapłańskich o celach tak bardzo bliskich idei Unii Apostolskiej, czy wręcz nie tożsamy. Na takie właśnie postacie chce zwracać uwagę duchowość Unii, na ich wzór, nauczanie, działalność, jako inspiracje w tworzenia aktualnych kierunków i tendencji kształtowania duchowości kapłanów unionistów i wszystkich kapłanów danej diecezji.

Dyrektorium Krajowe Unii Apostolskiej Duchownych Diecezjalnych w Polsce w części zatytułowanej: „Postanowienia dotyczące duchowości” wskazuje na trzy wymiary wpływające na specyfikę duchowości Unii: wezwanie do większej troski o świętość i wierność ideałowi życia kapłańskiego; kapłańską wspólnotowość; działalność apostolską. Powtarza więc istotne wskazania Statutu, jednakże uszczegółowia je i dostosowuje do tradycji duchowości kapłańskiej w naszym kraju.

Gdy chodzi o dążenie do osobistej świętości, dokument podkreśla wagę troski o osobistą więź z Chrystusem, budowaną zwłaszcza poprzez kult Najświętszego Serca Jezusa oraz naśladowanie Go jako Dobrego Pasterza. Wskazuje na kult Najświętszej Maryi Panny i osobiste oddanie Matce Bożej, Matce Kapłanów. Przypomina o wypróbowanych w poprzednich generacjach kapłańskich praktykach życia wewnętrznego, ze zwróceniem szczególniejszej uwagi na jakość ich wykonania. W tym zachęca do starań o godne sprawowanie codziennej Eucharystii z odpowiednim przygotowaniem i dziękczynieniem. W celebracji Liturgii Godzin zwraca uwagę na dostosowywanie jej w miarę możliwości do właściwej pory dnia z włączeniem intencji odzwierciedlających bieżące zadania duszpasterskie, aby w ten sposób bardziej łączyć modlitwę z działalnością apostolską. W codziennej modlitwie myślniej, przynajmniej 15-minutowej, widzi doniosły środek do pogłębiania więzi z Bogiem i rozwoju miłości pasterskiej, podobnie jak codzienną adorację Najświętszego Sakramentu uznaje za znak i sprawdzian przyjaźni ze Zbawicielem. Podnosi sprawę częstego i owocnego korzystania z sakramentu pokuty u stałego spowiednika, a w nabożeństwie do Miłosierdzia Bożego dostrzega źródło gorliwego szafarstwa tym sakramentem. Podkreśla też wagę kierownictwa duchowego oraz zachęca do podejmowania tej posługi wobec kapłanów i świeckich. W lekturze Pisma św. i osobistym studium upatruje nie tylko środek rozwoju życia duchowego, ale i ważną pomoc w działalności apostolskiej. Przypomina też na koniec o praktyce codziennego rachunku sumienia w połączeniu z miesięczną kartą samokontroli „ratio mensis”, jako wypróbowanym środkiem do realizacji podejmowanych zadań.

W dziedzinie kapłańskiej wspólnoty Dyrektorium zwraca uwagę na utrzymywanie pełnej szacunku i ufności więzi z biskupem, pielęgnowanie różnych form międzykapłańskich relacji braterskich wyrażanych w przyjaźni, gościnności i wzajemnej pomocy oraz szczególnej trosce o kapłanów chorujących, osamotnionych i przeżywających duchowe kryzysy. Przypomina o praktyce „Modlitwy codziennej Unii” jako prośbie o świętość i owocność posługi duszpasterskiej dla siebie i współbraci. Podkreśla wagę uczestnictwa w spotkaniach modlitewnych i formacyjnych, „Wieczernikach”, spotkaniach i pielgrzymkach Unii, a także w innych spotkaniach duchowieństwa, z czynnym udziałem w nich. Członkowie Unii winni być otwarci także na inne zrzeszenia kapłańskie, popierając tym samym wszelkie dobra rodzące się w nich.

Gdy zaś chodzi o działalność apostolską Dyrektorium oczekuje od członków Unii wzorowego pełnienia posług duszpasterskich i innych powierzonych im zadań w diecezji. Mają być otwartymi na działanie Ducha Świętego w poszukiwaniu nowych dróg

ewangelizacji, wypracowywaniu różnych programów duszpasterskich. Winni też odznaczać się umiejętnością współpracy z innymi kapłanami i osobami świeckimi, tych ostatnich animując w ich apostołstwie. Ważnym zadaniem członków Unii jest też takie jej reprezentowanie, aby swą postawą i działalnością kapłańska pociągać innych kapłanów w jej szeregi.

Jak nie trudno zauważyć, co też było wyżej wskazane, duchowość Unii, jest typową dla duchowości kapłańskiej. Może więc rodzić się pytanie: czy nie wystarczy być wiernym ideałowi kapłańskiemu niezależnie od przynależności do stowarzyszenia? Chwalebne i chlubne są takie intencje. Jednakże historia kapłaństwa i prawda o jakości kapłaństwa dzisiaj, czyż nie pokazują, iż nigdy za dużo inicjatyw i środków służących do odnawiania chryzmatu kapłaństwa i gorliwości kapłańskiej. Czyż nie inne intencje istniały u początków tworzenia Unii? Sama zaś jej historia aż nadto poświadcza o ważnej jej roli w realizacji ideałów kapłańskich wśród duchowieństwa, a za tym i gorliwej ich posługi w Kościele. Unia Apostolska od samego jej zaistnienia cieszy się szczególnym patronatem Stolicy Apostolskiej. Ostatni papież niejednokrotnie wypowiadali się na temat Unii podkreślając jej wartość i znaczenie dla umacniania i rozwoju charyzmatu kapłaństwa oraz osobistej świętości kapłanów. Uświęcona już niemałą tradycją Unia Apostolska Kapłanów wydaje się więc być wciąż ważną i wciąż aktualną propozycją dla kapłanów, także i w naszych czasach. Wystarczy podjąć trochę trudu aby nią się zainteresować, poznać ją i otworzyć się na jej ideały.

Opracowanie dokonane na podstawie:

Statuty Unii Apostolskiej Kleru, (1995 r.)

Dyrektorium Krajowe Unii Apostolskiej Duchownych Diecezjalnych w Polsce.

Księża życia wspólnego, Encyklopedia katolicka, t. X, kol. 118-123.

Holzhauser Bartholomäus, Encyklopedia katolicka, t. VI, kol. 1159-1160.

Bp. Paweł Socha, *Unia Apostolska Kleru Diecezjalnego. Rys historyczny stowarzyszenia*, w: *Notitiae Unionis Apostolacie. Historia, Statuty, Dyrektorium krajowe i duchowość Unii Apostolskiej Duchowieństwa Diecezjalnego*, Zielona Góra 2005, s. 8-25.

Ks. Bogdan Maksimowicz, *Unia Apostolska Kleru Diecezjalnego Najświętszego Serca Jezusowego*. (odczyt wygłoszony na zebraniu członków Unii Apostolskiej w Białymstoku w dniu 24 kwietnia 1980 r., maszynopis)

Teczka archiwalna Unii Apostolskiej Archidiecezji Białostockiej.